

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันดีว่า แหล่งที่มาของรายได้ประชาชาติของประเทศไทยส่วนใหญ่มาจากภาคการค้าและบริการ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพบว่า “การส่งออก” เป็นแหล่งรายได้อันดับหนึ่ง สิ่งที่สำคัญการพรมแดนการค้าของโลกไม่ได้หยุดนิ่งที่ใดที่หนึ่งแต่กลับมีการหมุนเวียนตลอด การค้าและเส้นทางที่สำคัญไม่เพียงปรากฏขึ้นตามขอบพรมแดนของประเทศและพื้นที่ที่มีการเคลื่อนไหวของสินค้าและบริการข้ามพรมแดนนั่นเอง ที่ถูกเรียกว่า “ตลาดการค้าชายแดน”(นพรัตน์ วงศ์วิทยา, 2554) นอกจากนี้ การค้าชายแดนมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น ในการส่งเสริมการค้าชายแดนจึงเป็นช่องทางสร้างงานและเป็นการพัฒนาภูมิภาคของทั้งไทยและประเทศเพื่อนบ้าน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2549) โดยเฉพาะเมื่อมีการพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาค โดยมี ไทยตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่ช่วยสนับสนุนให้ไทยมีบทบาทในการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน สำหรับเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดการค้าขาย การลงทุนทั้งในภาคอุตสาหกรรมบริการ และเกษตรกรรมระหว่างประเทศ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวให้ดีขึ้น จากการมีงานทำ อันเนื่องมาจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้น (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2555) สำหรับเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคนี้เชื่อมต่อระหว่างเมืองสำคัญในกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งประกอบด้วย 6 ประเทศคือ ไทย จีนตอนใต้ (มณฑลยูนนาน) เวียดนาม กัมพูชา ลาว และพม่า สำหรับเส้นทางคมนาคมที่พัฒนาตามแผน GMS Economic Corridors แบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ ตามภูมิภาค ได้แก่

1. North-South Economic Corridor (พื้นที่เศรษฐกิจเหนือ-ใต้) เส้นทางเชื่อมโยงประเทศจีน-พม่า-ลาว-ไทย โดย เส้นทางนี้จะเน้นการเชื่อมต่อจีนตอนใต้ (มณฑลยูนนาน) เข้ากับไทยผ่านถนนในแนวเหนือ-ใต้ และสามารถลงไปสู่มาเลเซียและสิงคโปร์
2. East-West Economic Corridor (พื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก) เส้นทางเชื่อมโยงประเทศพม่า-ไทย-ลาว-เวียดนาม โดยเป็นการเชื่อมระหว่างสองมหาสมุทรคือ มหาสมุทรแปซิฟิก ทางตะวันออก และมหาสมุทรอินเดียทางตะวันตก
3. Southern Economic Corridor (พื้นที่เศรษฐกิจตอนใต้) เส้นทางเชื่อมโยงประเทศไทย-กัมพูชา-เวียดนาม

ทั้งนี้ ภายหลังจากที่เส้นทางเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคเหล่านี้ได้มีการพัฒนาให้เสร็จเป็นรูปธรรมมากขึ้นนั้น กิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวการค้าชายแดน ที่มีเส้นทางเหล่านี้พาดผ่านก็มีปริมาณการขนส่ง และกิจกรรมเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องด้านอื่นเพิ่มขึ้น จากสถิติของกรมศุลกากรตามด่านที่สำคัญ พบว่า กิจกรรมการค้าผ่านชายแดนมีอัตราการเติบโตที่สูงขึ้นโดยด้านการค้าชายแดน

ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นับได้ว่ามีความคึกคักอย่างมาก โดยเฉพาะเมื่อสะพานข้ามแม่น้ำโขง แห่งที่ 3 ได้เปิดให้ใช้บริการเมื่อปลายปี 2554 ที่ผ่านมา ประกอบกับภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้มีความร่วมมือ ในการอำนวยความสะดวกและการประชาสัมพันธ์เส้นทางเชื่อมโยงภูมิภาคแนว ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (เส้นทาง R8 R9 และ R12) รวมทั้งเป้าหมายการรวมเป็น ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในปี 2558 ยิ่งทำให้ผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวข้องกับการค้าตาม แนวชายแดนมีการคึกคักมากขึ้นเป็นพิเศษ

ศิริ ทิวะพันธ์ (2554) ได้กล่าวว่า จังหวัดพิษณุโลกมีความเด่น 20 ข้อดังนี้

1. จังหวัดพิษณุโลกมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน เคยเป็นเมืองราชธานีมาแล้วสองสมัย
2. เป็นเมืองที่มีพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นมหาราชและมีความสำคัญหลายพระองค์
3. เป็นเมืองที่มีพระพุทธรูปที่งามที่สุดในโลก
4. เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ การอยู่อาศัยของมนุษย์ตั้งแต่ยุคโบราณ
5. มีทรัพยากรการท่องเที่ยวมาก เช่นโบราณสถาน น้ำตก ถ้ำ ป่าไม้และแหล่งน้ำ
6. เป็นศูนย์กลางการคมนาคมทั้งทางบก ทางรถไฟ และทางอากาศและสามารถพัฒนาการคมนาคมทางน้ำเพิ่มเติมได้
7. เป็นศูนย์กลางการศึกษาของภาคเหนือตอนล่าง มีความพร้อมที่จะยกระดับเป็นศูนย์กลางการศึกษาสี่แยกอินโดจีน
8. เป็นศูนย์กลางสุขภาพของภาคเหนือตอนล่าง พร้อมที่จะยกระดับเป็นศูนย์กลางสุขภาพ
9. เป็นศูนย์กลางกระจายสินค้า วัสดุรีไซเคิล
10. เป็นศูนย์กลางกระจายสินค้า วัสดุรีไซเคิล
11. เป็นศูนย์กลางกระจายสินค้าในฐานะเมืองที่ตั้งโลจิสติกส์ที่สำคัญ 1 ใน 4 ของประเทศ
12. เป็นศูนย์กลางกระจายสินค้าการเกษตร
13. เป็นศูนย์กลางกระจายสินค้าวัสดุก่อสร้างที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือตอนล่าง
14. เป็นศูนย์กลางกระจายเครื่องประดับตกแต่งบ้านที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ
15. เป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมหลากหลายจากล้านนา ไทยภาคกลางและวัฒนธรรมคนกลุ่มน้อย

16. มีร้านจำหน่ายทองคำมากที่สุดในภาคเหนือ
17. มีภัตตาคารอาหารหลากหลายที่มีรสชาติเป็นที่ยอมรับ
18. เป็นบ้านเมืองสีเขียวและสะอาด
19. พื้นที่อุดมสมบูรณ์ สามารถผลิตได้ทั้งข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง สับปะรดและผลไม้ชนิดต่างๆ จนสามารถส่งขายต่างประเทศได้
20. อุดมด้วยนักปราชญ์ที่หล่อหลอมมาตั้งแต่โบราณกาล

จากข้อดี 20 ข้อที่กล่าวมาทำให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลกเล็งเห็นความสำคัญของประเด็นดังกล่าวจึงได้หารือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา และภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป็นนโยบายสำคัญของจังหวัด โดยมีเป้าหมายที่จะขับเคลื่อนผลักดันจังหวัดพิษณุโลก ให้เป็นศูนย์กลางพื้นที่สี่แยกอินโดจีน ตามมติของคณะรัฐมนตรี และภายใต้วิสัยทัศน์จังหวัด “พิษณุโลกเมืองบริการสี่แยกอินโดจีน” สำหรับการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมในระยะเวลานี้ ได้กำหนดจุด Land Mark เพื่อแสดงความเป็นสี่แยกอินโดจีนโดยได้จัดทำโครงการพัฒนาพื้นที่สี่แยกอินโดจีนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวขึ้นบนพื้นที่ 9 ไร่ บริเวณสี่แยกอินโดจีน ต.สมอแข อ.เมือง จ.พิษณุโลก โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญที่จะส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว ศูนย์กลางการแสดงศิลปวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ รวมถึงเป็นการสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่จะก่อให้เกิดอาชีพและสร้างรายได้ให้กับประชาชนในจังหวัด และจะทำให้สี่แยกอินโดจีน เป็นที่รู้จักกันกว้างขวางมากขึ้นในบรรดานักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ งบประมาณการดำเนินโครงการดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลก รวมทั้งความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ปัจจุบันมีผลความคืบหน้าการดำเนินงาน ดังนี้

1. การขออนุญาตใช้พื้นที่จากกรมทางหลวง: จังหวัดได้รับแจ้งจากกรมทางหลวงอนุญาตให้ใช้พื้นที่ในการพัฒนาตามโครงการเรียบร้อยแล้ว
2. การจัดหางบประมาณในการก่อสร้าง: องค์การบริหารส่วนจังหวัด ในฐานะหน่วยหลักในการดำเนินงาน ได้พิจารณาจัดสรรงบประมาณ ปี 2551 จำนวน 6 ล้านบาท สำหรับดำเนินกิจกรรมด้านต่างๆ ซึ่งไม่รวมกับการเตรียมพื้นที่ โดยขณะนี้อยู่ระหว่างการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการวางแผนงบประมาณและแผนในการดำเนินงาน และได้ตั้งงบประมาณ ปี 2552 รองรับสำหรับการดำเนินงานในลำดับต่อไปแล้ว
3. การออกแบบและการสร้าง Land Mark : เพื่อเป็นสัญลักษณ์แสดงหมุดพิภคสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด ได้ออกแบบมีลักษณะคล้ายเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ สูงประมาณ 6 เมตร มี 6 ด้าน แต่ละด้านจะแสดงข้อความอธิบายความเป็นมาของสี่แยกอินโดจีนและข้อมูลพื้นฐานของแต่ละประเทศโดยใช้ภาษาของแต่ละประเทศนั้นๆ ควบคู่กับข้อความอธิบาย

ภาษาอังกฤษ พร้อมประดับด้วยธงชาติของแต่ละประเทศ ส่วนยอดทำด้วยอะครีลิกใสติดไฟแสงสว่าง ด้านบนติดตั้งหลักหมุด ใช้สีทองและสีม่วงซึ่งหมายถึงดินแดนสุวรรณภูมิและสีประจำจังหวัดตามลำดับ

4. การออกแบบแปลนการก่อสร้างซุ้มประเทศและพื้นที่โดยรอบ : สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด ออกแบบจำนวน 6 ซุ้ม ประกอบด้วย ซุ้มประเทศไทย จีน พม่า เวียดนาม มาเลเซีย และ สปป.ลาว แต่ละซุ้มมีขนาด 8x8 เมตร การตกแต่งภายในจัดบอร์ดแสดงศิลปวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ รวมทั้งแสดงในรูปแบบของ Touch Screen บริเวณโดยรอบตกแต่งด้วยต้นไม้ประจำชาติของแต่ละชาติ

5. การวางแผนระบบสาธารณูปโภค (ระบบไฟฟ้า/ประปา/โทรศัพท์) ในพื้นที่: ส่วนราชการ/หน่วยงานที่รับผิดชอบทั้ง 3 ระบบ ได้ดำเนินการสำรวจพื้นที่และประมาณราคาการติดตั้งทั้ง 3 ระบบแล้ว พร้อมดำเนินการเมื่อได้รับการจัดสรรงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลก

6.การจัดกิจกรรมการแสดงของประเทศ : มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ได้จัดกิจกรรม การแสดงของแต่ละประเทศ เพื่อแสดงให้กับประชาชนและนักท่องเที่ยวชม เบื้องต้นจะจัดกิจกรรมในวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ และวันสำคัญของแต่ละชาติ

7. การติดต่อสถานทูต ทั้ง 6 ประเทศ : เพื่อขอรับความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลศิลปวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ และเชิญมาร่วมงานในวันพิธีเปิด จังหวัดได้มอบหมายให้ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามเป็นผู้แทนในการประสานงาน

8. การบุกรุกพื้นที่ของผู้ประกอบการในบริเวณพื้นที่สี่แยกอินโดจีน: เนื่องจากมีประชาชนซึ่งเป็นผู้ประกอบการรายย่อยถือครองพื้นที่เพื่อประกอบอาชีพบริเวณพื้นที่โครงการฯ จังหวัดจึงได้มอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เข้าไปชี้แจงประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับกลุ่มประชาชนในพื้นที่ ซึ่งประชาชนยินยอมออกจากบริเวณพื้นที่ ทั้งนี้องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลกได้ให้ความช่วยเหลือในการขนย้าย ในการดำเนินการแม้จะมีปัญหาที่เกิดขึ้นตามมา แต่ในอนาคตในเรื่องการติดต่อค้าขายระหว่างประเทศระหว่างประเทศไทยกับเพื่อนบ้านยังมีอนาคตที่สดใส สุรินทร์ พิศสุวรรณ(2554, หน้า 8) กล่าวว่า สำหรับจังหวัดพิษณุโลก ควรเตรียมพร้อมโดยพิจารณาจุดแข็ง จุดอ่อน ความเป็นไปได้และศักยภาพของจังหวัด ร่วมกับการพัฒนาด้านการศึกษาให้กับคนรุ่นใหม่ โดยการปลูกฝังให้มีความชำนาญด้านภาษาสากล รวมทั้งค้นหาเอกลักษณ์(Unique) ของจังหวัด หลอมรวมกับแนวคิดยุทธศาสตร์(Strategic Location) เชิงที่ตั้งเชื่อมต่อไปเพื่อเป็นศูนย์รวมด้านการค้าการลงทุน การเดินทาง การขนส่ง โลจิสติกส์ (Logistics) รวมทั้ง ศิลปวัฒนธรรม การศึกษา การแพทย์ บนเส้นทางสายเหนือ -ใต้-ตะวันตก-ตะวันออก รองรับเข้าสู่ประชาคมอาเซียน การเชื่อมโยงอาเซียน การเชื่อมโยงสถาบัน ขยายแดนจะมีการหน่วยงานตรวจคนเข้าเมือง จะมีหน่วยงานศุลกากรหน่วยงานสาธารณสุข งานดูแลเรื่องพืช ดูแลเรื่องโรค จะมี 5-7 หน่วยงานต้องพูดภาษาเดียวกันจะต้องเข้าใจกฎเกณฑ์ซึ่งกันและกัน มาตรฐานของกันและกันส่งผลให้สินค้าไม่ผ่านเชื่อมโยงคนกับคนและในการประชุมคณะรัฐมนตรีสัญจรที่จังหวัดอุตรดิตถ์ระหว่างวันที่ 20-21

มกราคม 2555 ทางคณะกรรมการร่วมภาคเอกชน 3 สถาบัน (กกร.) ประกอบด้วย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทย รวมทั้ง สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสภาธุรกิจตลาดทุนไทย จัดทำ “ข้อเสนอเพื่อส่งเสริมการพัฒนา กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1” ประกอบด้วย 5 จังหวัด คือ จังหวัดตาก สุโขทัย พิษณุโลก อุตรดิตถ์ และเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นผลจากการประชุมหารือร่วมกับหอการค้าจังหวัด สภาอุตสาหกรรมจังหวัด และผู้ที่เกี่ยวข้องในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ดังกล่าวโดยมีเป้าหมายหลักเพื่อเสริมสร้างศักยภาพและสภาพแวดล้อมของภาคเหนือตอนล่าง ให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว โครงข่ายคมนาคมและระบบโลจิสติกส์ เพื่อสามารถใช้ประโยชน์จากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ในปี ค.ศ. 2015 และ เพื่อรองรับการเชื่อมโยงการพัฒนาตามแนวระเบียงเศรษฐกิจ North-South Economic Corridor (NSEC) และ East-West Economic Corridor (EWEC) ภายใต้กรอบความร่วมมือ GMS โดยมีข้อเสนอเพื่อส่งเสริมการพัฒนา กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วย 4 ด้าน 6 เรื่อง การส่งเสริมการค้าและการลงทุน ยุทธศาสตร์ทิศทางการพัฒนา กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ซึ่งประกอบด้วย 5 จังหวัด กำหนดให้จังหวัดพิษณุโลกเป็นเมืองศูนย์กลางความเจริญของภาคเหนือตอนล่างและสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจของการบริการของกลุ่มจังหวัดแต่ในเชิงภูมิศาสตร์ จังหวัดตาก (แม่สอด) มีพื้นที่ติดกับประเทศเมียนมาร์ และจังหวัดอุตรดิตถ์ (ภูคู้) มีพื้นที่ติดกับประเทศ สปป.ลาว ดังนั้น กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างจึงมีศักยภาพเพื่อพัฒนาเป็นศูนย์กลางการค้า การบริการ เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเมืองชายแดนที่ อ.แม่สอด จ.ตาก และ บ้านภูคู้ อ.บ้านโคก จ.อุตรดิตถ์ ข้อเสนอ “การส่งเสริมการค้าการลงทุนเพื่อเร่งรัดและยกระดับการค้าชายแดนของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง” ประกอบด้วย 2 เรื่อง คือ (1) เร่งรัดการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ แม่สอด จ.ตาก และ (2) เร่งรัดยกระดับด่านภูคู้ อ.บ้านโคก จ.อุตรดิตถ์ เป็นด่านถาวร (1) เร่งรัดการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ แม่สอด จ.ตาก พื้นที่อำเภอแม่สอด จ.ตาก มีศักยภาพหลายด้าน เช่น การมีพื้นที่ชายแดนที่เป็นฐานการค้าชายแดน และการพัฒนาการประกอบการร่วมกัน (Co-Production Area) กับเมียนมาร์ มีศักยภาพในการพัฒนาการประกอบกิจการอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้แรงงานเข้มข้น (Labor Intensive) และตั้งอยู่ในเขตการส่งเสริมการลงทุนเขต 3 ทำให้ได้รับสิทธิประโยชน์ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะแรงจูงใจทางด้านภาษีอากร มีความพร้อมด้านวัตถุดิบ รวมทั้ง มีฐานการผลิตอุตสาหกรรมดั้งเดิมหลายชนิดที่สามารถพัฒนาเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมของภาคเพื่อเชื่อมโยงกลุ่มจังหวัดอื่นและกลุ่มประเทศในกลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (GMS) ได้ สำหรับการค้าชายแดนผ่านด่านศุลกากรแม่สอด จ.ตาก- เมียวดี เมียนมาร์ ซึ่งเป็นด่านศุลกากรที่มีความสำคัญและมีมูลค่าการค้าชายแดนสูงสุดของภาคเหนือ โดยในปี 2553 มีมูลค่าการค้าชายแดน รวมทั้งสิ้น 25,349 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 70 ของมูลค่าการค้าชายแดนรวมทั้งหมดในภาคเหนือ และเฉพาะช่วง 9 เดือนแรกของปี 2555 (ณ กันยายน 2555) ด่านศุลกากรแม่สอด มีมูลค่าการค้ารวม ประมาณ 28,353 ล้านบาท ทั้งนี้ พื้นที่ชายแดนแม่สอดเป็นพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญที่รัฐบาลให้การสนับสนุนให้เกิดเขตเศรษฐกิจพิเศษพิเศษแม่สอด ขึ้น เพื่อสนับสนุนและรองรับการขยายตัวของระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก โดยมติดังกล่าวเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2553 อนุมัติในหลักการแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด และเห็นชอบการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด โดยมี

หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมด้วยเพื่อขับเคลื่อนการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดให้เป็นไปอย่างบูรณาการและมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ในระยะที่ผ่านมายังขาดความชัดเจนและความคืบหน้าในการดำเนินการ อนึ่ง ด้านแม่สอด-เมียวดี มีศักยภาพเพื่อพัฒนาเป็นด้านสากลขนาดใหญ่ เพื่อรองรับการเข้าสู่ AEC ในปี ค.ศ. 2015 และ เพื่อสนับสนุนการเชื่อมโยงตามระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (EWEC) และเพื่อรองรับและสนับสนุนการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนแม่สอด อาจต้องดำเนินการมาตรการต่างๆ ควบคู่กัน เช่น 1) เร่งรัดการเจรจาโครงการเมืองคู่แฝด ระหว่างเมืองเมียวดี กับ อ.แม่สอด จ.ตากตามที่ได้ตกลงภายใต้กรอบความร่วมมือ ACMECS; 2) การเร่งรัดการออกกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด เพื่อให้มีผลบังคับใช้และทันต่อการเปลี่ยนแปลงในภูมิภาค; 3) การศึกษาความเป็นไปได้เพื่อการก่อสร้างสะพานมิตรภาพ ไทย-เมียนมาร์ แห่งที่ 2 และถนนเชื่อมโยง เนื่องจากสะพานแห่งแรกไม่สามารถรองรับการขยายตัวทางการค้าได้; และ 4) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการยกระดับเมืองแม่สอด เป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจ ชายแดน ไทย-เมียนมาร์ ทั้งนี้ เป้าหมายหลักของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนแม่สอด เพื่ออำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายสินค้า วัตถุดิบ และการใช้ประโยชน์จากแรงงานต่างด้าวโดยมีการอำนวยความสะดวกและการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวบริเวณชายแดนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้ง มีการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ และ การเชื่อมโยงการผลิตกับเขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดี ในระยะต่อไปโดยมีข้อเสนอคือ 1. เร่งรัดการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ แม่สอด จ.ตาก ภายในปี 2558 2. พิจารณาจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน (ผู้แทน ภาครัฐ. และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง) ขึ้นภายใต้กรอบคณะกรรมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด เพื่อเป็นกลไกการติดตามเร่งรัดการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด และ กำหนดรูปแบบ มาตรการส่งเสริมการลงทุน และ สิทธิประโยชน์ด้านต่างๆ เช่น ด้านภาษี ด้านการอำนวยความสะดวกและบริหารจัดการเคลื่อนย้ายแรงงาน เป็นต้น เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการเชื่อมโยงในภูมิภาคของประเทศไทย และการขับเคลื่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 11 โดยกำหนดกรอบการทำงานของคณะกรรมการร่วมฯ ภายในระยะเวลา 3-6 เดือน เพื่อรายงานต่อคณะกรรมการ กรอ. ตามลำดับ(2) เร่งรัดยกระดับด้านกฎอ.บ้านโคก จ.อุตรดิตถ์ เป็นด้านถาวร ยุทธศาสตร์ทิศทางการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ซึ่งประกอบด้วย 5 จังหวัด กำหนดให้จังหวัดพิษณุโลกเป็นเมืองศูนย์กลางความเจริญของภาคเหนือตอนล่างและสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจของการบริการของกลุ่มจังหวัด ในเชิงภูมิศาสตร์ จังหวัดตาก (แม่สอด) มีพื้นที่ติดกับประเทศเมียนมาร์ และจังหวัดอุตรดิตถ์ (ภูตู) มีพื้นที่ติดกับประเทศ สปป.ลาว ดังนั้น กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างจึงมีศักยภาพเพื่อพัฒนาเป็นศูนย์กลางการค้า การบริการ เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเมืองชายแดนที่ อ.แม่สอด จ.ตาก และ บ้านภูตู อ.บ้านโคก จ.อุตรดิตถ์นอกจากนี้คณะกรรมการยังได้เสนอเรื่อง “การส่งเสริมการค้าการลงทุนเพื่อเร่งรัดและยกระดับการค้าชายแดนของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง” ประกอบด้วย 2 เรื่อง คือ (1) เร่งรัดการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ แม่สอด จ.ตาก และ (2) เร่งรัดยกระดับด้านกฎอ.บ้านโคก จ.อุตรดิตถ์ เป็นด้านถาวร(1) เร่งรัดการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ แม่สอด จ.ตาก ปัจจุบันด้านภูตู (ด้านชายแดน ไทย-ลาว)เป็นจุดผ่อนปรนทางการค้าชายแดน ตั้งอยู่ หมู่ที่ 2 ตำบลม่วงเจ็ดต้น อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์ ตรงข้ามด้านท้องถื่นผาแก้ว เมืองปากลาย แขวงไชยบุรี โดยฝ่ายไทยมีความพร้อม

และมีศักยภาพสูงในการยกระดับจุดผ่อนปรนภาคใต้เป็นจุดผ่านแดนถาวร เพื่อรองรับการเปิดประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ. 2015

เนื่องจากสี่แยกอินโดจีน จังหวัดพิษณุโลกเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์บนระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor; NSEC) และระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor; EWEC) ประกอบกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความมั่นคง รวมถึงเกิดฐานการผลิตและตลาดเดียวขึ้นในภูมิภาคนี้ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันพื้นที่สี่แยกอินโดจีนยังไม่ได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของภูมิภาค และไม่ได้รับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ให้มีความพร้อมเพื่อรองรับตลาดการแข่งขันที่มีขนาดใหญ่ขึ้นและความหลากหลาย ซึ่งระบบโลจิสติกส์เป็นกลไกสำคัญหนึ่งที่ทำให้การขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้เกิดการเชื่อมต่อ (Connectivity) ระหว่างกิจกรรมต่างๆ ซึ่งพื้นที่สี่แยกอินโดจีนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการผลักดันระบบโลจิสติกส์ ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ยังเป็นการเตรียมความพร้อมรองรับการเชื่อมต่อระบบขนส่งสาธารณะและรถไฟความเร็วสูงของภาคเหนือ ในประการสำคัญๆ ได้แก่ 1.การพัฒนาการเชื่อมต่อระบบขนส่งสาธารณะระหว่างพิษณุโลก และการพัฒนาการเชื่อมต่อไปยัง จังหวัดโดยรอบ 2.การพัฒนาพื้นที่เชิงพาณิชย์เพื่อขยายพื้นที่เมืองและสร้างความเจริญของเมือง 3. ดึงดูดการลงทุนจากภาคเอกชนหรือจากต่างประเทศให้เข้ามาลงทุนมากขึ้น 4. ลดต้นทุนโลจิสติกส์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งการสร้างสมดุลของต้นทุนกิจกรรมโลจิสติกส์ 5. ลดจำนวนอุบัติเหตุอันเนื่องมาจากการเดินทางระหว่างกรุงเทพมหานครกับจังหวัดภาคเหนือ 6. ส่งเสริมการท่องเที่ยวภายใต้วิสัยทัศน์จังหวัด “พิษณุโลกเมืองบริการสี่แยกอินโดจีน”

อย่างไรก็ตามเมื่อมีการติดต่อค้าขายชายแดนย่อมมีผลกระทบในด้านต่าง ๆ ตามมา เช่นเดียวกัน ดังการศึกษาของกรวรรณ สังขกร และสุพัฒน์ โทวีจักษ์ชัยกุล (2547) ที่ได้ศึกษาผลกระทบจากการเป็นเมืองท่าของอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่าท่าเรือที่เกิดขึ้นไม่ได้ส่งผลกระทบด้านสังคมมากนัก และผลกระทบในด้านดีต่อด้านการค้า ด้านการท่องเที่ยว แต่ก็ให้เกิดปัญหาต่างๆ เพิ่มขึ้น เช่นปัญหาด้านอาชญากรรม การลักลอบเข้าเมือง โดยผิดกฎหมาย ปัญหายาเสพติด เป็นต้น ในปี 2553 ประเทศไทยเป็นคู่ค้าอันดับที่ 1 ของประเทศพม่า ในขณะที่พม่า เป็นคู่ค้าอันดับที่ 19 ของไทยในโลก และอันดับที่ 6 ของไทยในกลุ่มอาเซียน โดยมีมูลค่าการค้ารวม 4,886.82 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ คิดเป็นร้อยละ 1.2 ของมูลค่าการค้ารวมทั้งหมดของไทย จำแนกเป็นมูลค่าการส่งออก 2,072.96 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และมูลค่าการนำเข้า 2,813.87 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งไทยเป็นฝ่ายเสียดุลการค้าพม่า 740.91 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยการค้าสองฝ่ายเป็นการค้าชายแดนถึงร้อยละ 88.6 ของมูลค่าการค้าทั้งหมด (กรมการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ,2544) สืบเนื่องจากผลกระทบความไม่แน่นอนในการสั่งปิดด่านถาวรอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่า เนื่องจากโดยสินค้าส่งออกของประเทศไทยผ่านด่านถาวรแม่สอด จังหวัดตากนั้น มีการส่งออกถึงร้อยละ 90

ซึ่งการปิดด่านในแต่ละครั้งนั้น ทำให้ประเทศไทยต้องเสียเปรียบด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว และยังส่งผลต่อความเชื่อมั่นในการลงทุนของผู้ประกอบการอีกด้วย

ตารางที่ 1 แสดงปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการค้าชายแดน

ลำดับที่	ปัญหา	แนวทางการแก้ไข
1	กฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้ามีการเปลี่ยนแปลงอยู่บ่อยครั้ง	ลดขั้นตอนและระเบียบการส่งออก
2	ขั้นตอนและระเบียบการนำเงินออกนอกประเทศ	ควรปรับปรุงการคืนภาษีมูลค่าเพิ่ม
3	ขาดเสถียรภาพทำให้การซื้อขายสินค้าจะไม่สามารถรับการชำระค่าสินค้าเป็นเงินสด	-
4	ค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้าสูงขึ้นกว่าปกติ	-
5	ไม่มีหน่วยงานใดเข้าไปศึกษาวิจัยทางการตลาด จริงจัง	สนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ศึกษาวิจัยข้อมูลทางการตลาด
6	เส้นทางการขนส่งจากชายแดน มีความชำรุดทรุดโทรม	ปรับปรุงเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน
7	ปัญหาเรื่องระเบียบและขั้นตอนการนำเข้าสินค้ายุ่งยาก	ควรมีการก่อสร้างท่าเรือขนส่งสินค้าของทางราชการ เพื่อให้บริการขนส่งสินค้า
8	การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญด้านการส่งออกของ ผู้ประกอบการของไทย	ควรจัดการฝึกอบรมให้ความรู้ความชำนาญด้านการค้าระหว่างประเทศ
9	ปัญหาค่าจ้างแรงงานมีการปรับตัวสูงขึ้นส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสินค้า	ควรมีความร่วมมือกันระหว่างรัฐบาล

ที่มา: กรมการค้าต่างประเทศ. กระทรวงพาณิชย์ (2554)

ดังนั้นการค้าชายแดนและผลกระทบต่อชุมชน กรณีศึกษาประตูการค้าสี่แยกอินโดจีน จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและน่าศึกษาไว้เพื่อจะได้ทราบแนวทางและข้อเท็จจริงทางการค้าระหว่างประเทศ

ทั้งการค้าที่ผ่านมามีปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างไร มีปัญหา อุปสรรคใดบ้างที่ต้องแก้ไขปรับปรุงรวมและ พัฒนาการทางการค้าเพื่อรองรับการแข่งขันทางการค้าที่เกิดขึ้นรวมถึงเตรียมการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้สูงขึ้นเพื่อรองรับการแข่งขันต่อไป รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการค้าชายแดน: กรณีศึกษาประตูการค้าสี่แยกอินโดจีนให้มีศักยภาพทางการค้ามากขึ้นต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการทางการค้าและรูปแบบของการค้าชายแดน กรณีศึกษาประตูการค้าสี่แยกอินโดจีน
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการค้าชายแดนที่เกิดขึ้น กรณีศึกษาประตูการค้าสี่แยกอินโดจีนและผลกระทบของการค้าชายแดนต่อชุมชน
3. เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจ-สังคม วิถีชุมชนและขนาดของมูลค่าการค้าชายแดน(ส่งออก-นำเข้า)

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

1. เจ้าหน้าที่/บุคลากรภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง
2. ผู้นำชุมชน/ผู้สูงอายุในพื้นที่
3. ผู้บริโภคสินค้า

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

1. เจ้าหน้าที่/บุคลากรภาครัฐและเอกชน จำนวน 10 คน ที่เกี่ยวข้องโดยการสุ่มแบบเจาะจง(Purposive Sampling)ได้แก่ เจ้าหน้าที่ศุลกากรจังหวัดตาก จำนวน 1 คน พาณิชย์จังหวัดตาก จำนวน 1 คน อุตสาหกรรมจังหวัดตาก จำนวน 1 คน หอการค้าจังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดพิจิตร จังหวัดสุโขทัย จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดตาก และจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดละ 1 คน รวม 7 คน เพราะมีข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการค้าชายแดน เนื่องจากมีภาระหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบทางการค้าชายแดน รูปแบบทางการค้า และสภาพปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมถึงผลกระทบของการค้าชายแดนที่มีต่อชุมชน และความคาดหวังในอนาคต ทิศทางตลาด สินค้า กลุ่มลูกค้า

2. ผู้นำชุมชน/ผู้สูงอายุในพื้นที่ ใช้การสุ่มแบบเจาะจง(Purposive Sampling)โดยกำหนดคุณสมบัติ อยู่อาศัยในพื้นที่มาไม่น้อยกว่า 20 ปี และมีความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของการค้าชายแดนในพื้นที่เป็นอย่างดี จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนจากจังหวัดตาก จำนวน 2 คน จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 2 คน เนื่องจากจังหวัดตากและอุตรดิตถ์ มีตลาดการค้าชายแดน จังหวัดพิจิตร จำนวน 1 คน จังหวัดสุโขทัย จำนวน 1 คน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 1 คน และจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 1 คน เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการทางค้า รูปแบบทางการค้า และสภาพปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมถึงผลกระทบของการค้าชายแดนที่มีต่อชุมชน

3. ผู้บริโภคสินค้า ได้แก่ ผู้ซื้อสินค้าเพื่อธุรกิจ ใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติคือ ดำเนินธุรกิจการค้าชายแดนในพื้นที่มานานไม่น้อยกว่า 10 ปี เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการค้า และสภาพปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมถึงผลกระทบของการค้าชายแดนที่มีต่อชุมชน ความคาดหวังในอนาคต ทิศทางตลาด สินค้า กลุ่มลูกค้า โดยแบ่งเป็นผู้ประกอบการที่ซื้อสินค้าหลัก 3 ประเภท คือ สินค้าอุปโภคบริโภคจำนวน 4 ราย วัสดุก่อสร้างจำนวน 3 ราย และเครื่องไฟฟ้า จำนวน 3 ราย รวมจำนวน 10 ราย

4. ประชาชนในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 856,376 คน จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 487,942 คน จังหวัดพิจิตร จำนวน 548,855 คน จังหวัดสุโขทัย จำนวน 602,713 คน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 1,036,526 คน จังหวัดตาก จำนวน 532,355 คน และจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 728,631 คน รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 4,793,398 คน

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

ประชาชนในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดใกล้เคียงประกอบด้วย จังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดพิจิตร จังหวัดสุโขทัย จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดตาก และจังหวัดกำแพงเพชร รวม จำนวน 4,793,398 คน และใช้กลุ่มเป้าหมาย จำนวน ร้อยละ 1 เท่ากับ จำนวน 4,793 คน เนื่องจากประชากรที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงใช้จำนวนแค่ร้อยละ 1 โดยใช้การสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 354 คน โดยได้จากตารางสำเร็จรูปของ R.V Krejcie และR.W. Morgan ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ค่าความคาดเคลื่อน 0.05 และค่าสัมประสิทธิ์ความผันแปรเท่ากับ 0.5 เพื่อสะดวกต่อการเก็บข้อมูล จาก 7 จังหวัด จึงทำการเก็บกลุ่มเป้าหมาย จังหวัดละ 50 คน รวม 350 คน เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบของการค้าชายแดนที่มีต่อชุมชน

ขอบเขตเนื้อหา

โดยมีขอบเขตการศึกษาในด้านเนื้อหา ดังนี้

- ด้านพัฒนาการการค้า จะศึกษารูปแบบพื้นที่การค้า การขยายตัวพื้นที่ทางการค้า แนวโน้มและทิศทางการขยายตัว
- ด้านลักษณะรูปแบบของการค้า จะศึกษาลักษณะการตลาดแบบผูกขาด การตลาดแบบน้อยราย การตลาดแบบกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด การติดต่อซื้อขายสินค้าในพื้นที่ชายแดน ทั้งในเรื่องประเภทสินค้า ปริมาณ การขนส่ง ระบบการส่งออกและนำเข้า การชำระค่าสินค้า
- ด้านสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลที่ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรค ทั้งในด้านลักษณะทางกายภาพ สภาพเศรษฐกิจ นโยบาย ยุทธศาสตร์การพัฒนาสภาพการเมือง
- ด้านผลกระทบต่อชุมชน จะศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการท่องเที่ยว ด้านการแข่งขันทางการค้า และด้านสิ่งแวดล้อม
- แนวทางการแก้ไข การพัฒนาศักยภาพการค้าชายแดน กรณีศึกษาประตูการค้าสี่แยกอินโดจีน การพัฒนาศักยภาพด้านฝีมือแรงงาน การพัฒนาศักยภาพด้านสินค้า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้นำชุมชน/ผู้สูงอายุในพื้นที่ เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการทางการค้า รูปแบบทางการค้า และสภาพปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมถึงผลกระทบของการค้าชายแดนที่มีต่อชุมชน จำนวน 10 ชุด
2. แบบสัมภาษณ์สำหรับเจ้าหน้าที่/ บุคลากรภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบทางการค้าชายแดน รูปแบบทางการค้า และสภาพปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมถึงผลกระทบของการค้าชายแดนที่มีต่อชุมชน และความคาดหวังในอนาคต ทิศทางตลาดสินค้า กลุ่มลูกค้า จำนวน 10 ชุด
3. แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริโภคสินค้า เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบทางการค้า และสภาพปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมถึงผลกระทบของการค้าชายแดนที่มีต่อชุมชน และความคาดหวังในอนาคต ทิศทางตลาด สินค้า กลุ่มลูกค้า จำนวน 10 ชุด

4. แบบสอบถามสำหรับประชาชนในพื้นที่ เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบของการค้าชายแดนที่มีต่อชุมชน 350 ชุม ซึ่งประกอบไปด้วยประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก พิจิตร กำแพงเพชร ตาก สุโขทัย อุตรดิตถ์ และเพชรบูรณ์

คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

การค้าชายแดน หมายถึง การค้าที่เกิดขึ้นในรูปแบบต่างๆ ของประชาชนหรือผู้ประกอบการที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัด อำเภอ หมู่บ้าน ที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้ทำการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างประชาชนที่อยู่อาศัยตามแนวชายแดนของทั้งสองฝ่าย โดยมีมูลค่าการซื้อขายครั้งละไม่มาก สินค้าที่ทำการซื้อขายกันส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่มีความจำเป็นต่อชีวิตประจำวัน เช่น สินค้าอุปโภค บริโภค สินค้าเกษตรบางชนิด และสินค้าที่หาได้จากธรรมชาติ ซึ่งการค้าในแต่ละครั้งนั้นมีทั้งการค้าที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยผ่านศุลกากร และการลักลอบนำเข้าสินค้าที่ผิดกฎหมาย การค้าชายแดนจะช่วยส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันอื่นๆ และยังสามารถทำการค้าผ่านแดนไปยังประเทศใกล้เคียงได้อีกด้วย

รูปแบบการค้าชายแดน หมายถึง ลักษณะการติดต่อซื้อขายสินค้าในพื้นที่ชายแดน ทั้งในเรื่องประเภทสินค้า ปริมาณสินค้า การขนส่ง ระบบการส่งออกและนำเข้า การชำระค่าสินค้า

การค้าผ่านแดน หมายถึง การค้าในรูปแบบต่างๆ ที่ประชาชนหรือผู้ประกอบการการค้าจากประเทศหนึ่งส่งผ่านประเทศที่สองไปยังประเทศที่สาม หรือจากประเทศที่สาม ผ่านแดนประเทศที่สองมายังประเทศที่หนึ่ง ทั้งนี้แต่ละประเทศจะต้องยินยอมให้มีการขนส่งสินค้าที่ผ่านแดนกันได้

เขตการค้าชายแดน หมายถึง เขตที่มีการลงทุน ติดต่อซื้อ-ขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าประเภทต่างๆ ระหว่างประชาชนหรือผู้ประกอบการ รวมถึงการส่งออก การนำเข้าสินค้าระหว่างประเทศไทย ทั้งที่กระทำอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และที่ลักลอบกระทำอย่างผิดกฎหมาย

การค้านอกระบบ หมายถึง ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าหรือกิจกรรมที่แอบแฝง ปิดบังและไม่ยอมรับให้เป็นกิจกรรมของเศรษฐกิจในระบบ ทั้งๆที่กิจกรรมเหล่านั้นเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการผลิต รายได้ การจ้างงาน และใช้ทรัพยากรเช่นเดียวกับกิจกรรมเศรษฐกิจในระบบทั่วไป

การลงทุน หมายถึง ค่าใช้จ่ายของหน่วยผลิตหรือภาคธุรกิจ ในการซื้อหรือขายหรือผลิตในกิจกรรมทางเศรษฐกิจสาขาต่าง ๆ ได้แก่ สาขาการเกษตร สาขาการทำเหมืองแร่และย่อยหิน สาขาอุตสาหกรรมการผลิต สาขาการก่อสร้าง สาขาการค้าปลีกค้าส่ง สาขาการท่องเที่ยว โรงแรมและภัตตาคาร และสาขาอสังหาริมทรัพย์และธุรกิจให้เช่า โดยมุ่งหวังจะได้รับผลตอบแทนจากการใช้จ่ายนั้นในอนาคต

GMS หมายถึง Greater Mekong Sub Region ซึ่งเป็นโครงการความร่วมมือของ 6 ประเทศคือ ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และจีน(ยูนาน) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการค้า การลงทุนอุตสาหกรรม การเกษตร และบริการ สนับสนุนการจ้างงานและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้น ส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือทางเทคโนโลยีและการศึกษาระหว่างกัน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งเสริมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

สี่แยกอินโดจีน หมายถึง เขตพื้นที่ที่มีการเชื่อมติดต่อระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่า เวียดนาม ลาวและกัมพูชา

เขตเศรษฐกิจพิเศษ หมายถึง การได้รับสิทธิด้านต่างๆ ที่เอื้อต่อการลงทุน ไม่ว่าจะเป็นสิทธิพิเศษทางภาษีอากร การส่งเสริมการลงทุน ความพร้อมของปัจจัยการผลิต การอำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกรรมและบริการพื้นฐานต่างๆ

ของต้องห้าม หมายถึง ของซึ่งมีกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้นำเข้ามาในราชอาณาจักร เป็นบัญญัติห้ามโดยเด็ดขาดไม่มีข้อยกเว้น

ของต้องจำกัด หมายถึง ของซึ่งมีกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้นำเข้ามาในราชอาณาจักรเว้นแต่ได้รับอนุญาตหรือรับใบอนุญาตก่อน

สินค้าผ่านแดน หมายถึง สินค้าที่ถูกซื้อไปโดยผู้ประกอบการเพื่อไปจำหน่ายหรือส่งไปยังประเทศของตนหรือประเทศอื่น

จุดผ่านแดนถาวร หมายถึง จุดผ่านที่เปิดให้ประชาชนจากทั้งสองประเทศสามารถติดต่อค้าขาย ลงทุน และส่งผ่านสินค้าไปอย่างสะดวกเป็นการถาวร ทั้งนี้ได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลทั้งสองฝ่าย

จุดผ่านแดนชั่วคราว หมายถึง บริเวณที่กระทรวงมหาดไทยโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เปิดจุดผ่านแดนเป็นชั่วคราว เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางติดต่อหรือ หรือขนส่งสินค้า

จุดผ่อนปรน หมายถึง บริเวณที่ผู้ว่าราชการจังหวัดที่ติดชายแดน สามารถพิจารณาเปิดจุดผ่อนปรนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนของทั้งสองประเทศ ที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนให้สามารถทำการแลกเปลี่ยนซื้อสินค้าเล็กๆน้อยๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันระหว่างกันทั้งนี้จะกำหนดพื้นที่ ระยะเวลาในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่แน่นอน

ด้านศุลกากร หมายถึง ท่าหรือที่สำหรับการนำเข้าหรือส่งออก หรือนำเข้าและส่งออกซึ่งของทุกประเภทใดๆ หรือทุกประเภททางทะเล ทางบก หรือทางอากาศ และเป็นปฏิบัติพิธีการศุลกากรทั้งปวง ซึ่งด้านศุลกากรตั้งขึ้น โดยกฎกระทรวง โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 4 แห่ง พ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. 2469

ลักลอบหนีศุลกากร หมายถึง การนำของเข้ามาในราชอาณาจักรโดยมิได้ผ่านศุลกากรหรือผ่านพิธีการศุลกากรแต่ไม่ถูกต้อง

ผู้ประกอบการ หมายถึง พ่อค้า นักลงทุน ประชาชนผู้ประกอบการอาชีพทางด้านการค้า การลงทุน และการบริการ ในสาขาเศรษฐกิจ ดังนี้ สาขาเกษตรกรรม สาขาการทำเหมืองแร่และย่อยหิน สาขาอุตสาหกรรมการผลิต สาขาการก่อสร้าง สาขาการค้าปลีกค้าส่ง สาขาการท่องเที่ยว โรงแรม

ตัวแทนทางการค้า หมายถึง บุคคลใดที่ได้รับมอบอำนาจจากเจ้าของสินค้าโดยแสดงออกชัดหรือโดยปริยาย ให้เป็นตัวแทนในเรื่องสินค้านั้นๆหรือเพื่อกิจการใดๆ โดยได้รับอนุมัติจากพนักงาน เจ้าหน้าที่แล้ว ให้บุคคลนั้นๆ เป็นเจ้าของสินค้าในกิจการนั้นๆ

ผลกระทบต่อชุมชน หมายถึง ผลลัพธ์หรือสภาพของชุมชนในเขตบริเวณประตูการค้าสี่แยกอินโดจีนจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งผลกระทบดังกล่าวมีทั้งด้านดีและไม่ดี จำแนกเป็น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการท่องเที่ยว และด้านสิ่งแวดล้อม

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบข้อมูลการเปลี่ยนแปลงลักษณะโครงสร้างและรูปแบบการค้าชายแดนกรณีศึกษาประตูการค้าสี่แยกอินโดจีนพิษณุโลก
2. ข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยสามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายวางแผนยกระดับการค้าระหว่างประเทศ